

Slovenski dom

Štev. 67.

V Ljubljani, v sredo, 25. marca 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in sprava: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione Amministrazione Kopitarjeva & Ljubljana

Concessionarie esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Sijajne zmage italijanskih letal na Sredozemskem morju

**Potopljeno: 1 križarka, 1 enota nedoločene vrste, 1 10.000 tonski parnik — Poškodovane: 3 križarke, 1 rušilec — Torpedirana: 1 enota — Torpedi spuščeni na 1 križarko in 1 rušilec
Nemška letala potopila 3 parnike, poškodovala 1 križarko, 1 rušilec in 3 parnike**

Uradno vojno poročilo št. 661 pravi:

V letalsko-pomorskih bojih, o katerih govori večeršnje vojno poročilo, so naša torpedna letala zatrdno potopila eno križarko, eno enoto nedoločene vrste ter 10.000 tonski parnik; poškodovala so tri križarke, en rušilec in tri parnike.

V naslednjem spopadu v Sirtskem zalivu so naše pomorske sile zatrdno zadele eno križarko in dva rušilca.

Neko drugo angleško ladjo je torpedirala naša podmornica iz zasede.

Oddelki nemškega letalstva so tudi dosegli in večkrat bombardirali angleško spremljavo ter potopili en parnik, dva druga pa poškodovali.

V letalskih bojih na srednjem delu Sredozemlja so nemška lovka letala sestrelila tri Spitfireje.

Tri naša torpedna letala se niso vrnila na oporišče. V vzhodnem Sredozemlju so naša letala snoči ob mraku napadla neko angleško pomorsko skupino, ki se je najbrž vračala z bojišča ter so spustila dva torpeda na neko srednje veliko križarko, enega pa na velik rušilec.

Naša lovka letala so silovito napadla angleške bombnike nad Martubo in so brez izgub sestrelila v plamenih 5 Curtissov, več drugih pa s strojniškim ognjem poškodovala. Šesto angleško letalo je bilo zadeto po našem protiletalskem topništvu in je strmoglavilo na tla.

Berlin, 25. marca. s. O napadih na angleško brodogradnjo na Sredozemlju poročajo uradno:

Tudi na Sredozemlju je utrpel sovražnik izgube. V sodelovanju z italijanskimi letalskimi in pomorskimi silami se je nemškemu letalstvu posrečilo razbiti nek konvoj, ki je plul proti Malti. Pri tem so nemška letala sama potopila tri trgovske ladje z 18.000 tonami, poškodovala tri nadaljnje trgovske ladje, eno križarko in en rušilec.

Vojni pas, 25. marca. s. Posebni dopisnik agencije Stefani je poslal naslednje podrobnosti o zmagovitih delovanju italijanskih bombnih in torpednih letal ter nemških strmoglavcev, ki so opazila, zasledovala in hudo napadla skupino angleških ladij, ki je tvegala pot po Sredozemskem morju.

Iz popisa celotnega poteka delovanja, ki so ga italijanske posadke razvijale s kar največjo odločnostjo in s popolnim prezirjem nevarnosti, je jasno vidno, da je angleški poskus docela spodletel, da je poleg tega angleška mornarica utrpela silno hude izgube in da se ji ni posrečilo pripeljati oskrbe za posadko na Malti, obkoljeno po vrlih edinicah Osi.

Angleška ladijska skupina je odplula iz Aleksandrije v Egiptu, kjer je nemara več dni čakala, da bi se vreme toliko sprevrglo, da bi bilo neugodno za letalsko delo in tako znatno oviralo letalske edince Osi. V skupini je plulo sedem tovornih ladij, do vrha polnih z oskrbo za otok Malto. Spremljalo jih je pet križark in velikih rušilcev. Skupino je najprej zapazila

italijanska podmornica, ki je stražila ob poti v Aleksandrijo. 21. marca ob 16.30 so dali znamenje in italijanske edince so se takoj pripravile za napad na angleško brodogradnjo. Podnevi in ponoči so italijanska ogledna letala natančno nadzorovala gibanje ladij. Ob zori dne 22. marca so oddelki torpednih letal, zbrani v neprebojnem obrambnem trikotu, ki se razteza od Sicilije, do Libije in Egeja, začeli s skupnim napadom na angleško ladje. Italijanskim letalom so se v plemeniti tekmi pridružila nemška bojna letala, ki so s težkimi bombami obšipala angleške ladje. Italijanska torpedna letala pa so kljub slabemu vremenu in nizkim oblakom, zaradi katerih so bile ladje vidne le iz višine nekaj sto metrov, v zaporednih valovih napadala ladje in dosegla kar najsijajnejše uspehe.

Rim, 25. marca. s. Hrabri letalci, ki so se udeležili zmagovitih napadov na angleško brodogradnjo v srednjem Sredozemskem morju, so bili tile:

Načelnik italijanskega generalnega štaba na uradnem obisku v Budimpešti

Budimpešta, 25. marca. s. Uradno poročajo, da bo na vabilo madžarskega ministra za državno obrambo jutri dopotoval v Budimpešto načelnik italijanskega generalnega štaba general Ugo Cavallero. V Budimpešti bo ostal nekaj dni. V madžarskih vojaških krogih so zelo ugodno sprejeli novico o tem, da bo v Budimpešto dopotoval general Cavallero, ki bo s tem vrnil nekdanji obisk madžarskega obrambnega ministra generala Bartha v Rimu. Poudarjajo, da bo ta obisk zgovorno

potrdilo tesnega sodelovanja, ki je med Italijo in Madžarsko tudi na vojaškem področju.

Obisk generala Cavallera in posveti, ki jih bo imel z voditelji madžarske vojske, spadajo v okvir vojaškega sodelovanja med oboroženimi silami Osi in zavezniki. Razen tega poudarjajo, da bo načelnik italijanskega generalnega štaba imel pri obisku priliko ugotoviti bojni duh madžarske vojske in čustva bratrskega tovarištva, ki jih madžarska vojska goji do italijanske.

Nemško vojno poročilo

**Za 80.000 ton ladij potopljenih ob ameriški obali
Nadaljevanje obrambnih in napadalnih bojov v Rusiji**

Hitlerjev glavni stan, 25. marca. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje uradno vojno poročilo:

Na polotoku K-rčeu so bili odbiti slabši, v donškem področju pa močnejši sovjetski napadi. Tudi na ostalih odsekih vzhodnega bojišča so prinesli napadalni in obrambni boji nadaljnje uspehe.

Na morju južno od Sebastopola so bojna letala z različnimi torpedi potopila 5000 tonsko trgovsko ladjo in v nekem pristanišču ob kav-

kaški obali uničila neko podmornico. Dve nadaljnji podmornici sta bili z bombami zadeti.

V Severni Afriki je izgubil sovražnik pri poskusu napada na neko letališče v Cirenajki 5 letal.

Kakor je bilo že sporočeno v posebnem vojnem poročilu, so nemške podmornice pred ameriško obalo potopile 13 sovražnih ladij z 80.500 tonami, med njimi 7 velikih petrolejskih ladij. Nadaljna 11.000 tonska ladja je bila s torpednim zadetkom tako poškodovana, da je računati tudi z njeno izgubo.

V boju proti angleškemu otočju je letalstvo podnevi uničilo v pristanišču New Haven 3000 tonsko trgovsko ladjo ter uspešno bombardiralo skladišča orožja in goriva v tem oporišču za hitre čolne.

Bojna letala so izvedla uspešne ponočne napade na vojaške cilje v pristaniških mestih Dower in Portland.

Berlin, 25. marca. s. Iz vojaških krogov poročajo, da so bili 23. marca zmagovito zavrženi ponovni sovjetski napadi v Donški kotlini. Nemške čete, ki so jih na nekaterih točkah podpirale romunske edince, so uspešno odbile sleherni boljševiški poskus in po krajevnih bojih zavzeli nova ozemlja. Tudi vzhodno od Harkova so besneli zelo hudi boji. Nemška letala so zelo uspešno posegla v boje in Rusom zadala silne izgube. Med drugim je bilo uničenih 50 motornih vozil in s polnimi zadetki so bile razdejane protiletalske in topniške postojanke.

Radijska postaja Frangin pri Zenevi, ki je služila prej Zvezi narodov, je sedaj prešla v roke radiofonске družbe Radio Schweiz A. G. in bo služila samo švicarskim koristim ter bo odajala poročila v Južno Ameriko in Azijo.

Prve težave pri pogajanjih za ureditev položaja Indije

Lizbona 25. marca s. Po novicah, ki prihajajo iz indijske prestolnice, ni moči vedeti še nič točnega o izidu pogajanj, ki jih bo zastopnik angleške vlade minister Cripps imel v Indiji. Drži pa, da je opustil misel, da bi se sešel samo z nekaj odličnimi osebnostmi iz indijskega političnega življenja in da je posvetovanja raztegnil na dosti večji krog. K posvetovanjem so povabili tudi voditelja Indijcev Ghandija, a ni znano, če je sprejel vabilo, da bi se posvetoval z angleškim odposlanecem. Vsekakor ga je Ghandi protestiral zoper načine, ki jih uporablja Angleži v pokrajinah, katere morajo zapustiti sovražniku. Zahteval je poročstvo, da se kaj takega ne bo zgodilo v Indiji, če bi bila napadena.

Naloga angleškega odposlanca se očitno razvija med vedno večjimi težavami, ker Cripps ni pri prvih stikih z najvidnejšimi osebnostmi iz indijskega narodnega gibanja našel ugodnih tal. Zato je moral svoje stike razširiti na druge kroge, kjer misli najti tiesto pripravljenost, katere dozda ni bilo.

Rim, 25. marca. s. Novice iz indijske prestolnice dajo slutiti, da je angleški odposlanec Cripps

Italijanski kmetijski minister v Budimpešti

Budimpešta, 25. marca. s. Včeraj je dopotoval v Budimpešto italijanski minister za kmetijstvo Carlo Pareschi. Na postaji ga je pozdravil madžarski kmetijski minister z italijanskim poslanikom in drugimi zastopniki. Minister Pareschi se je vpisal v dvorne knjige pri regentu in podregentu ter obiskal predsednika vlade in madžarskega kmetijskega ministra. Budimpeštanski listi prihod fašistovskega kmetijskega ministra navdušeno pozdravljajo.

Vesti 25. marca

Bodočnost francoske Indokine bo odvisna od njenega tesnega sodelovanja z Japonsko, je izjavil bivši japonski konzul v Hongkongu, ki se je vrnil v Tokio z nadzorstvenega potovanja po Siamu in francoski Indokini.

V New Yorku so predložili imeli velike vaje za zamenjavo in za protiletalsko obrambo. Vaja je potekala kar se je dalo zares. Prišlo je do nezd, ki kažejo, da ameriško ljudstvo še ni navajeno določiti glede protiletalske obrambe.

Za čim naglejše obnovo Besarabije in Bukovine je romunska vlada določila novih 450 milijonov lejev.

S 27. aprilom bodo v Združenih državah za teden dni ustavili prodajo sladkorja, potem pa bodo začela veljati določila o omejitvi porabe sladkorja.

Do silovitga preplaha je prišlo po nekaterih krajih na južnem Švedskem, kjer je prišlo v napravah za letalske alarme do stika in so sirene tulile več minut. Ljudje so drli v kleti in zavetišča, ker so mislili, da se je začel letalski napad na Švedsko.

Novega angleškega ministra za vojno izdelavo čakajo velike naloge. Čeprav se je angleška vojna izdelava pomnožila, vendar še ni dosegla cilja, da bi bila enaka izdelavi nasprotnikov ali da bi jo presegla. Dokler ta cilj ne bo dosežen, ni mogoče ničesar napovedovati — pravi londonski dopisnik švedskega lista »Dagens Nyheter«.

Slika presv. Srca Jezusovega v vsako slovensko hišo! Kupite jo, stane le 3 lire!

Angleški listi opozarjajo vlado, da še ni odgovorila na ponovna vprašanja poslanske zbornice, naj razodene podrobnosti o tem, kako so nemške bojne ladje mogle iz Bresta vdreti skozi Rokavski preliv in srečno priti v nemške luke. Listi zahtevajo, naj bi vlada vsaj na skrivni seji povedala razloge za ta poraz.

Bivši ameriški visoki komisar za Filipine je povedal, da bodo v Manilo kmalu priplule ladje ameriškega Rdečega križa z živečem za civilno prebivalstvo in pa, da bodo po sporazumu z Japonci odpele ameriške otroke in stare ljudi od onod.

V ponedeljek so iz Španije prepeljali na Portugalsko 22 zabojev zlata, ki je po vsej priliki namenjen portugalski banki in je francoskega ali pa švicarskega porekla.

Iz Berlina poročajo, da je angleško letalstvo v času med 15. in 21. marcem v boju proti Nemcem izgubilo 42 letal. V istem času je sovjetsko letalstvo izgubilo 396 letal.

V poučenih švedskih krogih zanikajo novice o domnevni mobilizaciji na Švedskem. Res je pa, da je bilo določeno število rezervistov, ki so bili vpoklicani na zimske vaje, zdaj odpuščenih.

Argentinski list »Mundo« piše, da se je posebno argentinsko vojaško zastopstvo, ki se je mudilo v Washingtonu, vrnilo v Argentino, ker se je prepričalo, da Združene države ne morejo dobavljati orožja, ker jim primanjkuje trgovskih ladij.

Včeraj se je sešel madžarski ministrski svet pod vodstvom predsednika Kallaya. Razpravljali so o ukrepih za poplavljenec.

Japonsko izkrcaje na Salomonovih otokih

Uradna zavrnitev govorice o japonskih okrutnostih v Hongkongu

Tokio, 25. marca. s. Poudarjajo, da so Japonci zasedli otok Buko v Salomonovem otočju vzh. od Nove Gvineje in da so Japonci s tem dobili nadzorstvo na najsevernejšem koncu prehoda iz Tihega morja v Koralsko morje.

Tokio, 25. marca. s. Novice s Sumatre pravijo, da so japonski oddelki uničili še nekaj holandskih čet, ki so se po japonski osvojitvi poglavitnih vojaških točk na otoku naprej vojskovali z njimi in se umaknile v okolico neke vasi, kakih 100 km zahodno od Medana.

Sanghaj, 25. marca. s. Zastopnik poveljstva ja-

ponske vojske na Kitajskem je ostro obsodil zlagane obtožbe, ki so jih izrekli Angleži zaradi japonskih okrutnosti v Hongkongu. Omenjeni govornik je zatrdil, da so v Hongkongu z vojaškimi in s civilnimi ujetniki ravnali kar najbolje. Ranjence so skrbno zdravili po bolnišnicah, padlim pa so izkazali vojaške časti. Poveljnik japonskih čet je, kakor je povedal omenjeni zastopnik, dobil od angleškega poveljnika za tako ravnanje celo zahvalno pismo. Vrh tega so japonskim, ameriškim in angleškim zdravnikom dovolili, da skrb za svoje ranjence in jim dali na razpolago vse potrebščine.

Nemški glasovi o Turčiji in njenem stališču

v sedajni vojni

Poskusi za zaplet Turčije v vojno proti Nemčiji so poskusi za uničenje turške države

Berlin, 25. marca. s. Različni nemški listi razpravljajo o stališču Turčije v sedajni vojni in o razlogih, ki to stališče narekujejo. Poudarjajo trdno odločenost Turčije, da bo vztrajala v nevtralnosti. To so večkrat potrdili turški voditelji, toda nekateri površni opazovalci so to odločenost napačno razlagali. Nič bi ne bilo bolj zmotnega kakor videti v tem znamenju, da se Turčija za velikanski sedanjí evetovni spopad ne meni ali da ga ne razume.

Treba je vpoštevati, da je Ata Turk ustvaril sedanjo Turčijo po zlomu turškega cesarstva, in sicer z ogromnimi napori ter zoper silovit odpor. Zaradi tega je sedanja Turčija prvič narodna država. T. j. taka, katere nosilec je izključno samo turško ljudstvo. Ni čuda, da je ta mlada stavba še zelo občutljiva in da ji hočejo politični voditelji za vsako ceno prihraniti udarce in nevarne pretrese, ki jih prinaša vojna, zlasti ko gre za vojno angleških in sovjetskih koristi.

Turški voditelji so si na jasnem, da so angleški poskusi za zaplet Turčije v spopad konec koncev enaki poskusi za uničenje turškega naroda in turške države. Glede na prve čase sedanje vojne je v Turčiji prišlo do velike spremembe. V turškem tisku naletimo na novo struno, ki ji daje označbo dosti večja vedrost,

izhajajoča iz poštenega napa, da bi razumeli globoke razloge boja držav Osi. V Ankari in v Carigradu izraža veliko listov miselnost, ki je precej različna od tiste, katere smo bili navajeni prejšnje čase, ne da bi se listi s tem oddaljili od nevtralnosti. Največ je pa vredno, da listi obravnavajo velika sedanja vprašanja tako, da jim sežejo do dna.

Poudariti pa je treba, pravi »Börsen Zeitung«, glasilo nemške vojske, da gre pri tem za zelo nežen odtonek v turškem javnem mnenju, ki je v bistvu še zelo zelo previden.

Geslo nemškega naroda:

»Zmaga za vsako ceno!«

Berlin, 25. marca. s. Nemški minister za propagando dr. Göbbels je včeraj govoril političnim voditeljem iz berlinskega okrožja. Dejal je med drugim, da mora po trdih skušnjah, ki sta jih zmagovito prestala to zimo nemški vojak in nemško ljudstvo, biti danes bolj kakor kdaj koli geslo nemškega naroda: »Zmaga za vsako ceno«.

Andrejčkov
Jože

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

490.

»Zdaj pozor!« je zapovedal Viljem. »Srelejajmo zaporedoma, da bodo divjaki menili, da nas je bogve koliko. Nobena krogla ne sme zgrešiti!« In puške so začele pokali zaporedoma. Vsak strel je podrl Indijanca in njihova truma se je bolj in bolj krčila.

491.

Viljem, Tomaž in Hoaksla so se med streljanjem umikali, Indijanci pa so šli za njimi in padali drug za drugim. Nazadnje so sprevideli, da proti puškam ne bodo opravili nič ter so pobegnili. Naši trije so še nekaj časa streljali za strah, potem pa so se napotili v indijansko taborišče.

492.

Tudi drugi obešenec se je bil rešil vezi in pobegnil. Čakali so, da se bo kateri izmed njih vrnil, pa ni bilo od nikoder. Ko so že hoteli kreniti nazaj, so se pa nenadno zdrznili in ozrli. Zaslíšali so mlo slokanje s kraja, kjer je bil padel prvi jezdec.

Zatemnitev jim je od sile dobrodošla

Kar boje se, kdaj bodo predpisi o zatemnitvi spet razveljavljeni

Zatemnitev mest in drugih krajev je potreba, ki jo je nujno narekovala sedanja vojna kot varnostni ukrep pred morebitnim sovražniškim letalskim napadom. Javnost, zlasti tisti njen del, ki noče razumeti resnosti in potreb časa, je sprva sprejela ta ukrep kar z nekim nezadovoljstvom in godrnjanjem, zdaj pa se je tudi že sprijaznilo z njim in niti ne govori več o njem. Zdi se jim sam po sebi razumljiv in si mislijo: mora že biti tako prav.

So pa na drugi strani tudi ljudje, ki so se splošne zatemnitve po mestih naravnost razveselili ter vidijo v njej izredno ugodno priliko za svoje udejstvovanje. Ne mislimo tu morda na kakšne zločince, recimo vlomilce, ki bi morda po zatemnitvi mestnih ulicah lažje opravljali svoj zločinski posel in brez sledu izginili spet v temno noč. Ne, mnogo mnogo bolj plemeniti poklic imamo v mislih, zvezdoslovce. Da so zvezdoslovci naravnost veseli zatemnitve, dokazuje izjava, ki jo je pred kratkim podal ravnatelj pariške zvezdarne, Esclanong.

Ravnatelj Esclanong je med drugim dejal, da je dosegel pri svojem opazovanju zvezdnega neba v zadnjih dveh letih tolikšne uspehe, kakršnih v normalnih časih najbrž ne bi niti v desetih letih. Dosegel pa jih je vprav zaradi uvedbe popolne zatemnitve.

nitve bivše francoske prestolnice Pariza. V prejšnjih mirnih časih so pariški zvezdoslovci lahko le nekaj ur nemoteno opazovali nočno nebo, zdaj pa imajo na razpolago vso noč, kolikor pač traja čas zatemnitve. Pa tudi v tistih nekaj urah prej niso bili pogoji za uspešno opazovanje zvezdnega neba tako ugodni, kot so zdaj že v prvih večernih urah, kajti zdaj mora biti vse čisto zatemnjeno, prej pa je celo takrat, ko je hrupno nočno življenje v Parizu že potihnilo in so se tudi najbolj vneti ponočnjaki podali spat, gorela luč, zlasti po cestah. Tudi te pozne luči so zvezdoslovce prej motile kot ne. Zdaj pa ponoči vlada nad Parizom prav takšna tema kot na primer kje zunaj na deželi, kjer ni žive duše. Pariški zvezdoslovci lahko nemoteno in z nenavadnim uspehom delajo od sončnega zahoda do vzhoda. Opazovanje nočnega neba in pojavov na njem — pravi omenjeni prof. Esclanong — je postalo za vsakega zvezdoslovca pravo veselje. Zato ta učeni mož takorekó še z nekim strahom pričakuje, kdaj bodo predpisi o zatemnitvi razveljavljeni in bo Pariz spet zažarel v morju luči, kot je žarel v časih, ko Francozi še niti slutili niso, da jih v bližnji bodočnosti čakajo tako »zatemnjeni« časi.

Ali tvore in raka lahko tudi podeduješ?

Prevladuje mnenje, da novotvorbe kot takšne niso podedljive, pač pa samo nesposobnost človeškega telesa, da bi se jim upiralo

Poskusi, ki so jih naredili v zadnjih letih, seveda zaenkrat še samo na živalih — človekovo življenje je vendar predragoceno, da bi z njim kdo preskušal svojo učenost — so pokazali, da je zelo verjetna domneva, da so tudi razni tvori, ki se narode na telesu, podedljivi. Vsaj večina primerov govori, da je takšna domneva pravilna. Nastane vprašanje, ali velja ta podedljivost tudi za človeka. Ali človek ture, raka in druge novotvorbe lahko podeduje, oziroma ali je mogoče, da je vsaj nagnjen k takšnim boleznim samo zaradi tega, ker jih je imel kdo iz njegovega rodu?

Dozdaj je dokazano le, da so vsaj nekatere vrste tvorov in drugih novotvorb lažjega značaja podedljive.

Med milejšimi novotvorbami se omenjajo tiste na ledvicah in kostni tvor.

Kakor piše Carelli, so naredili zanimive poskuse z rastlinami, da bi na njih ugotovili, če je res mogoče, da se rak tudi na njih podeduje. Pravijo, da pri rastlinah velja podedljivost takšnih ni-

hovich bolezní, neizpodbitnih dokazov za to pa seveda še ni.

Zgovorni primeri

Na splošno pa se lahko reče, da je nagnjenje k podedljivosti novotvorb na istem delu telesa in pri enakem histološkem ustroju človeka podedljivo. To potrjuje dejstvo, da so že v številnih primerih ugotovili, da ima več bratov na istem delu telesa tvore. Lep zgled, ki takšno domnevo skoro neizpodbitno dokazuje, je neka družina Broca, v kateri je v 68 letih umrla za rakom na maternici kar šest najst žensk. Isto je bilo ugotovljeno tudi pri raku na prsih. Prav tako prepričljiv je primer, o katerem poroča neki Cholewa (1936). Piše o neki družini, v kateri je oče umrl za možgansko kapjo, mati pa za rakom na prsih. Od desetih otrok, ki sta jih ta dva zakonca imela, je pet žensk dobilo raka na maternici. Njihova mati namreč ni imela raka samo na prsih, čeprav je zaradi njega pozneje umrla, pač pa je bila operirana tudi zaradi raka na maternici, kot njenih pet hčer.

Zdravnik dr. Bauer piše leta 1940 o naslednjem zanimivem primeru. Naredili so poskuse z dvojčki. Zbranega je bilo mnogo dokazilnega gradiva, vendar pa vse govori za to, da takšne nevšečnosti na človekovem telesu ne zavise v prvi vrsti od tega, če so jih imeli predniki, pač pa da jih verjetneje povzročijo številni drugi notranji in zunanji učinki. Isto velja tudi za raka in druge novotvorbe, kakor piše dr. Bauer. Njegovo mnenje pa nasprotuje domnevi številnih drugih znanstvenikov na tem polju. Gianferrari in Cantoni menita, da se novotvorbe sicer lahko tudi podedujejo, vendar pa trdita, da dedljivosti ni treba precejevati. V večini primerov so po njunem mnenju zgodi, da kdo dobi recimo raka ali gnojne tvore bolj zaradi kakšnih drugih vzrokov, bodisi notranje ali pa zunanje narave.

Toda, čeprav ni mogoče vselej s popolno zanesljivostjo trditi, da je kdo tvore ali raka podedoval po materi ali očetu, vendar je zazdaj že gotovo, da je treba vsaj računati z nekim nagnjenjem k tem boleznim, če so jo imeli starši, zlasti še, če gre za raka v želodcu, črevesju, na prsih in na maternici ali pa za neke vrste tvorov na ledvicah.

Na splošno lahko sklepamo da novotvorbe težje narave niso kot takšne podedljive, pač pa, da se podeduje le telesna odpornost proti učinku drugih činiteljev, sprito katerih človekovo tkivo »združava«. Iz vsega tega sledi, da novotvorbe same niso podedljive, pač pa, da je podedljiva samo sposobnost ali nesposobnost človekovega telesa, če se takšnim pojavom ali vsaj nagnjenju k njim uspešno oziroma neuspešno upira.

Japonska in novo neizkopano zlato

Poročila iz japonskih virov pravijo, da so pred nedavnim našli v zemlji blizu jezera Moppo na Japonskem velike zaloge čistega zlata. Poročilo pripominja, da so se že začela dela, s katerimi namenjajo zajeziti del jezera Moppo ter na ta način priti do ogromnega zaklada, ki je zdaj skrit pod vodo. Pravijo, da je tisto zlato vredno najmanj dve milijardi švicarskih frankov. Če se napovedi oziroma domneve glede teh velikih zalozh zalozh uresničijo, — pravi slednjič to poročilo — bo Japonska postala tiista dežela na svetu, ki bo lahko nakopala med vsemi največ zlata.

Štiri največje »granične glave« sveta

Iz Združenih ameriških držav je prispela novica, — pišejo iz Zürich, — da so zdaj končno le izgotovili spomenik štirim najpomembnejšim predsednikom Združenih držav: Washingtonu, Jeffer-

sonu, Lincolnu in Rooseveltu (pa ne sedanjemu, pač pa Teodorju Rooseveltu). To je gotovo eden najpomembnejših spomenikov na svetu. Izklesan j iz velikanskega kosa granita, ki so ga pripeljali z gore Rushmore. Naredil ga je sloviti kipar Borglum. Dela so se začela že leta 1927 in so trajala celih 14 let. Kipar, ki si je ta velikanski spomenik zamislil in ga začel izdelovati, pa svojega dela ni mogel sam dokončati, pač pa ga je po njegovi smrti prevzel njegov sin, tudi odlični kipar. Spomenik je prava gora. Predstavlja omenjene štiri ameriške predsednike. Te velike »granične glave« so visoke vsaka po 140 metrov! Spomenik je stal 836 tisoč dolarjev. Zdi se, da ga zob časa res ne bo tako naglo ogledal. Moral bo imeti čudno močno zobe. Našel se je celo strokovnjak, ki trdi, da bodo vremenski pojavi ogledali ta ogromni spomenik v enem stoletju komaj za poldrugi milimeter, ali pa še toliko ne, čeprav bo moral stati zaradi svoje ogromnosti vedno nezakrit in izpostavljen na milost in nemilost činiteljem, ki razkazujejo v zemljskem ozračju svojo moč.

EIAR - Radio Ljubljana

Cetrtek, 26. marca. 7.30 Poročila v slovenščini. 7.45 Pesmi in napevi. V odmoru napoved časa. 8.15 Poročila v italijanski. 12.15 Koncert pianistke Marte Bizjak-Valjalo. 12.40 Sekstet Jandott. 13. Napoved časa in poročila v italijanski. 13.15 Vojno poročilo. 13.17 Radijski orkester pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanica izvaja orkestralno glasbo. 14. Poročila v italijanski. 14.15 Simfonični koncert. Dirigent Bernardino Molinari. 14.45 Poročila v slovenščini. 17.15 Nove plošče Cetra. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Operetna glasba. 20. Poročila v italijanski. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.35 Prenos, namenjen Romuniji. 21.05 Ljubljanski komorni duet Trost-Slaj. 21.45 Zanimivosti v slovenščini. 22. Koncert vodi dirigent Mario Gaudiosi. 22.45 Poročila v italijanski.

Petek, 27. marca. 7.30 Poročila v slovenščini. 7.45 Slovenska glasba. V odmoru napoved časa. 8.15 Radijsko poročilo. 12.15 Koncert sopranistke Drage Sokove (pri klavirju Marijan Lipovšek). 12.40 Trio Ambrosiano. 13. Napoved časa in poročila v slovenščini. 13.15 Vojno poročilo. 13.20 Glasba na ploščah po želji nemških tovarišev. 14. Poročila v slovenščini. 17.15 Zbor »Glasbene Matice«. 19 »Govorimo italijansko.« Poučuje prof. dr. St. Leben. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Komorna glasba. 20. Napoved časa in poročila v italijanski. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30 Koncert violinista Leona Pfeiferja in pianista Adamiča. 20.40 Simfonični koncert vodi dirigent Villi Ferraro. V odmoru predavanje v slovenščini. 22.45 Poročila v italijanski.

DOBRI STARI ČASI

Nikdar ni še nihče slišal tako bridke besede iz ust strica Petra. Mogoče zaradi tega, mogoče zaradi spoštovanja do strica, mogoče zaradi Marijinega imena, tako izgovorjenega — Luiza je bila premagana.

»Šla bom,« je rekla. »Toda ti moraš ostati tu.«

»Nikakor ne,« je zadovoljno odgovoril stric. »Že trideset let nisem videl otokov. Izrabil bom to priliko. In kdo ve, ali se ne bom prigriljal za h konjenici?«

»Ali res?« je vprašala Cija Luiza, ko je šel stric spat. »Ali hoče res tudi gospodar odpotovati?« Draga gospa, za božjo voljo, ne pustite ga!

In pripovedovala ji je, da je pred dvema »rama zavijal oči in sklonil glavo na prsa. Potem si je opomogel, in se na njena skrbna vprašanja razjezil ter ugovarjal, da mu ni bilo slabo, temveč da je samo malo zadremal. Luiza jo je poslušala stoje, z lučjo v roki in s steklenimi očmi. Njena pazljivost je bila razdeljena na besede, ki jih je slišala in na drugo, zelo različno misel, zelo oddaljeno od strica, od hiše, od Valsolde.

II. poglavje.

Slovesno hohnanje.

Pet in dvajsetega februarja, na dan odhoda, je vstal stric Peter ob pol osmih in stopil k oknu. Gosta megla je visela nad svetlikajočim se jezerom ter zakrivala hribe. Videli sta se samo dve črni prog, ena na desni, ena na levi med jezerom in meglo. »Ojoj!« je zavzdihnil stric. Ni bil še opravljen, ko je vstopila

118

Luiza in ga z ozirom na slabo vreme prosila, naj ostane doma, naj pusti, da odpotuje sama.

Cija je bila v velikem strahu in je prosila Luizo, naj vztraja pri tem. Vedela je, da se ga je lotila dvajsetega huda omotica in da se je dva in dvajsetega spovedal, ne da bi komu kaj omenil. Razjezil se je, morali so molčati in mu pustiti lastno voljo. Ubogi stric, vedno je bil železna zdravja ter zelo bojazljiv, najmanjša stvar ga je razburila. A zdaj se mu ni zdelo prav, da bi odpotovala Luiza sama in v takem duševnem razpoloženju. In žrtvoval se je zanjo. Obkel se je, vrnil k oknu in zmagoslavno poklical Luizo, ki je stala na vrtu.

»Dvigni glavo!« je rekel. »Poglej na Boglio!«

Tam gori, nad Orio se je prikazalo nad gorami skozi kadečo se meglo sončno zlato in še višje gori jasno, prozorno nebo.

»Krasen dan!«

Luiza ni odgovorila in stari mož je vesel stopil na verando ter šel na ploščad, da bi užival v ličastni boj megle s soncem. Ves vzhodni del jezera med Ca Rotta, zadnjo hišo v S. Ma-metti na levi in med zalivom Doi na desni je bil podoben neizmernemu, belemu morju. Ca Rotta se je videla šele samo kakor prikazen. Pri zalivu Doi se je začela rahla, črna, odkrita proga med svinčeno barvo jezera in med meglo. Polagoma je postajala ta megla modrikasta, medel svet se je razgrnil po nebu proti Ostenu, na dnu vzhodnega dela jezera so trepetale nove lučce, svež vetrček je prinesel tja rjavkaste prege in madže.

Sončna obla se je prikazala in spet izgnila v vrtnčastih meglah nad Ostenom, naglo se je zvečala in zmagoslavno zabliščala. Megla se je razkropila v kosih in kosmičih na vse strani. Mnogi veliki in nagli megleni oblaki so šli mimo Orie, drugi so se zagnali na obrežje, največji se je razpršil proti daljini vzhodu. In tam se je za belo zaveso in nad njo veličastno dvigalo v nebo pogorje Comskega jezera.

Stric Peter je poklical Luizo, da bi videla to igro, zadnji

sijajni prizor v drami: zmago sonca, beg megle, sijaj pogorja. Kakor star oče je občudoval, brez umetniške tenkočutnosti, toda z mladeniškim ognjem, z odkritosrčnim navdušenjem v glasu, kakor starček, ki je živel neomadeževano, ki ni zapravlil svežosti srca, ki si je ohranil neoskrnjeno domišljijo.

»Poglej, Luiza,« je vzklilnil, »ali se ti ne zdi, da moraš reči: Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu!« Luiza ni odgovorila, hitro se je oddaljila, da ne bi videla belega zidu tam onstran vrta, ki jo privlačuje s tako silo, z očitačim in bolestim glasom. Bila je tam že ob šestih in je sedela dolgo uro na mokri travi v megli.

Stric je stal in opazoval na ploščadi prav do odhoda. Če bi bil domišljav pesnik, bi domneval, da mu želi Valsolda srečno pot s poslovilno igro, da se mu hoče pokazati tako lepa, kot je mogoče še nikdar ni videl. Toda take p-sniške sanje mu niso prišle na misel in saj gre vendar na tako kratko pot! Namesto tega pa mu je stopila pred oči Marijina slika, misel, da jo vidi, kako se mu v teku zaleti pod noge, kako jo vzame na kolena in ji zapoje ono staro pesmico:

»Ombretta srdita
Z Mississippija.«

»Dovolj!« je vzklilnil. »Čudovit prizor!« Cija ga je poklicala in počasi je šel proti vrtičku, kjer ga je čakala Luiza in priprava, da bi stopila v čoln. »O tu sem,« je rekel, »in ko nas ne bo, pazite vi dobro, da ne bo padla hiša v vodo.«

Med vožnjo z ladjo »San Bernardino« po jezeru Maggiore, je bila Luiza ves čas v dvorani drugega razreda. Samo enkrat je šla ven, da bi pregovorila strica Petra, naj gre noter. Toda stric Peter je bil zavil v dolgo, sivo suknjo, se kljub mrzlemu zraku ni hotel ganiti s krova, kjer je mirno stal ter opazoval pogorje in kraje, ter se nekoliko razgovarjal z duhovnikom iz Locarna, s staro ženo iz Belgirate in z drugimi ljudmi.